

להביא מהאיל או מהכבש יצא ידי נדרו בפלגס כיון שאם אינו כאיל הרי דינו ככבש וא"כ גם בלשון בני אדם נחשב זה ככבש או כאיל.

[יש לדקדק מן מלשון הרמב"ם, שמצד אחד פסק (מע"ה"ק טז, ב) לחוש לספק בר פדא שמא כבש שמא איל, ומאידך נקט (שם ב, ו) שמצד שני שהקריב פלגס אין עולה לו מזבח. והלא היה לו לפרש שספק יצא – אך לפי האמור כיון שנתחייב להביא כבש בן שנה (כמבואר במשנת זכחים צ: עפ"י הכתוב), ודאי לא יצא בפלגס].

'האומר הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה והביא שיאור מהו... ספיקא הוא ונפיק' – וייפדו, ויפלו דמיהם לנדבה לתודה אחרת. כן פרש"י (להלן בד"ה מיפק. הרש"ש הגיה בדבריו 'לנדבה או לתודה אחרת'). וכן נקט בתורא"ש, שאין הלחם קדוש אלא לדמיו (וע' בחדושי חת"ס בסוגיא דלעיל).
ואולם הרשב"א הביא בשם התוס' שחולקים וסוברים שאם יפדם קודם שחיטת התודה, הרי כאילו לא הביא כלום [בשביל חברו, וכדלהלן] שהרי אין הלחם מתקדש אלא בשחיטת הזבח. ולאחר שחיטת הזבח שוב אין ללחם פדיון – הלכך יישאר הלחם בלא פדיון, ודינו כדין המביא שמונים חלות לתודתו במקום ארבעים, שלדברי חזקיה (במנחות עח) קדשו ארבעים מתוך שמונים, והרי נשארו ארבעים בשל נדרו [וכתב הרשב"א שלא נתפרש מה יעשו בהם]. וע"ע בספר חדושים ובאורים.

'אלא דרבי יהודה לרבי יהודה. על מה שכתב רש"י שלכך אין לוקים על אכילתו דהויא 'התראת ספק', כבר העירו אחרונים (ערש"ש רעק"א ועוד) הלא כאן הספק אינו רק בהתראה אלא האיסור עצמו מוטל בספק האם עבר משום חמץ אם לא, ולדברי הכל אינו לוקה בספק. [לא נחלקו התנאים אלא כשהוברר לבסוף כשעבר ורק בשעת ההתראה היה הדבר מסופק] אמנם כבר ציינו האחרונים לדברי רש"י בעוד מקומות (להלן פ. פו. וסנהדרין פט): שכינה 'התראת ספק' על כגון זה [ויש מי שהגיה 'עבירת ספק'. ע' בהגהות ר"י פיק להלן פו].

דף כד

'כשר בכהנים פסול בלויים'. מפשט הברייתא שבסמוך נראה שהכוונה היא לפסול 'שנים' שישנו בלויים ולא בכהנים. אך הרי מבואר בגמרא שלוי זקן כשר לשרת בבית עולמים, ורק במשכן היה פסול למשא. וא"כ קשה לומר שהמשנה שונה דין שאינו נוהג בזמן שנשנית. ולדעת הרמב"ן (בהשגות לספר המצוות שרש ג) שמצוה זו נוהגת לדורות, לכשיצטרכו לשאת הארון ממקום למקום – אתי שפיר. אבל לדברי הרמב"ם (שם) שאין מונים מצוה זו כי לא נאמרה אלא לשעה, קשה.
יש מפרשים (ע' בפירושו רע"ב) כוונת המשנה שפסול 'קול' הנוהג בלויים (כמבואר להלן) ולא בכהנים (עפ"י קובץ ענינים; חדושים ובאורים).

'יכול...' – דברי הימים-א כ"ג, כ"ז וכ"ז (מהגר"א נבנצל שליט"א).

שם משמע שכשהניח ה' לעמו וישכון בירושלים ושוב אין מוטל על הלויים לשאת את המשכן ממקום למקום, לכך הם נמנים מבן עשרים שנה ומעלה. וכן מבואר ברמב"ן (בהשגותיו לספר המצוות שרש ג). וע' גם בספר חדושים ובאורים.

'... כ"ה ללמוד ושלשים לעבודה. מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו ה' שנים שוב אינו רואה... שאני הלכת עבודה דתקיפין'. נראה שזהו ששנינו בן חמש למקרא בן עשר למשנה בן ט"ו

לתלמוד – קבעו זמן למקרא חמש שנים וכן למשנה, אבל ש"ס דתקף, צריך לעסוק בו כל ימיו (תורת חיים).

רבי יוסי אומר ג' שנים שנאמר ולגדלם שנים שלש וללמדם ספר ולשון כשדים. משמע שגם תלמידים משכילים בכל חכמה ויודעי דעת ומביני בינה, כאותם תלמידים שנבחרו שם, פעמים אינם רואים סימן יפה במשנתם. ונראה לפי זה שזה שאמרו 'שוב אינו רואה' היינו בחכמה זו שהוא עוסק בה, אבל אם בא לתלמוד ענינים אחרים יכול לזכות לראות סימן יפה (עפ"י חרשים ובאורים).

'שאני הלכות עבודה דתקיפין'. רש"י פרש, להוריד המשכן לפרקו ולנטותו, להעמיד קרסו וקרשיו והשיר לקרבן בפה ובכלי. ולפי זה יתכן שבבית עולמים אין צריך חמש שנים ללימוד (וכן נראה מפירוש הר"י קורקוס לדברי הרמב"ם הל' כלי המקדש ג, טז). ויש מי שכתב שמשך זמן זה נצרך ללוי הנכנס לשיר – 'שהיא חכמה גדולה וצריכה לימוד המוסיק"א', אבל לשאר עבודות כגון הגפת דלתות וכיוצא אין צריך לימוד (עפ"י כסף משנה שם).

(ע"ב) 'נתמלא זקנו ראוי ליעשות שליח ציבור וליירד לפני התיבה ולישא את כפיו'. הרמב"ן והרשב"א והר"ן פרשו 'ליעשות שליח ציבור וליירד לפני התיבה' – דבר אחד הוא, שלפרש"י 'שליח ציבור' לתקוע שופר ולנדות ולמנות פרנס – הלא שליח בית דין הוא שעושה כן. ועוד, הממונה לצרכי הציבור כגון אלו הוא הנקרא בתלמוד 'חזן הכנסת' ולא מצינו שנקרא 'שליח ציבור'. ומהרש"ל (יש"ש מה) הסכים עם פרש"י שלדבריו מדוקדקת הלשון 'ולירד לפני התיבה', שאילו היה זה פירוש לתחילת דבריו, היה לו לומר 'ליעשות שליח ציבור – לירד לפני התיבה...'. ומה שהשיגו מלשון 'שליח ציבור' – כתב שאין זו השגה, לפי שכלל כל צרכי ציבור כאחת באמרו 'שליח ציבור'.

ומלשון 'ראוי ליעשות שליח ציבור ויירד...' [ולא 'נתמלא זקנו יירד לפני התיבה' או 'כשר לירד'] דקדקו הראשונים שכשצריכים לו ואין שם אחר, יירד לפני התיבה משהביא שתי שערות (כמו ששינו במגילה כד), אלא שאין ראוי לציבור למנותו ש"צ קבוע שאין זה כבוד לציבור.

'ככתבם וכלשונם'

כהנים, במומין פסולים... לויים, במומין כשרים... –
 '... וצוה להלביש הכהנים בגדים נאים ומלבושים יפים וטובים בגדי קדש לכבוד ולתפארת, ולא ישמש בעבודה בעל מום, ולא בעל מום לבד אלא הכעורים ג"כ פוסלים בכהנים, כמו שהתבאר בתלמוד זאת המצוה (היינו בעל אף גדול ועינים לא מכוונות – ראה הלכות ביאת המקדש פ"ג ה"ח. הר"י קפאח). ומפני שההמון, לא יגדל אדם אצלם בצורתו האמיתית אלא בשלמות איבריו ויופי בגדיו, והמטרה היא שתהיה לבית גדולה ותפארת אצל הכל. אבל בן לוי שאינו מקריב ואין חושבין עליו שהוא מכפר עונות כמו הכהן שכתוב בו וכפר, אלא המטרה בו היא אמירת השיר לבד, הוא נפסל בקול, כי מטרת השיר ג"כ להפעל הנפש בדברים ההם, ולא יפעלו הנפשות רק לקולות ולנגונים הערבים ועם כלי השיר גם כן (מורה הנבוכים ח"ג מה).

*

וששאלת: אם אדם שפגעה בו מידת הדין שנפלו לו זרועותיו, ראוי להיות ש"ץ – פשיטא דראוי וראוי הוא, ואדרבה מצוה מן המובחר, דמלך מלכי המלכים חפץ להשתמש בכלים שבורים ולא כדרך שרים בשר ודם, שנאמר לב נשבר וכו', דאין נפסל במומין אלא כהנים' (תשובת מהר"ם מרוטנבורג). 'אני אבוא אחריו למלא את דבריו, דהא אפילו ליום שעבודתן בשיר בשילה ובבית עולמים, אפילו הכי אין נפסלין אלא בקול' (ים של שלמה מח).

דף כה

'... הא כל הכלים בין שיש צמיד פתיל עליהם בין שאין צמיד פתיל עליהם מיטמאין'. ואין לומר להפך, הא כל הכלים בין יש צמיד פתיל בין אין צ"פ טהורים – שהרי מפורש בכתוב שכל הכלים מיטמאים באהל; והזה על האהל ועל הכלים (עפ"י רשב"א).

*

ענין השחיטה מספר 'מגיד מישורים' למרן רבי יוסף קארו

'אור ליום שני דפסח

ה' עמך בכל אשר אתה עושה, וכל אשר אתה עושה ה' מצליח ויצליח... ומהכא תדע מאי טעמא אבר מן החי אסור ולא יכלין למיכל מבשרא עד דיתנכס ויחתכון סימני (תרגום: מכאן תדע מה טעם אבר מן החי אסור ואין יכולים לאכול מהבשר עד שישחט ויחתכו סימניו).

הלא לך למינדע רזא דתרין סימנין אינון רזא דיצר טוב ויצר רע. דושט איהו רזא דיצר הרע ובגין כך איהו גמיד ופשיט, דאי יהיב ביה איניש מזונא זעיר, הא איהו מחזי דמסתים ביה וסגי ליה בהכי, ואי בעי בר נש למיהב ביה טובא, איהו מפשיט ומקבל ולא שבע לעלמין. והכי הוא יצרא בישא, דכד איניש צחי בועיר משתייא דישתה – סגי ליה, ואי שתי טובא, מיהדר וצחי ובעי למיהדר ולמשתי ולא שבע לעלמין.

(הלא לך לדעת סוד שני הסימנים, הם סוד יצר טוב ויצר רע; הושט הוא סוד יצר הרע, ובגלל כן הוא מתכווץ ומתפשט, שאם נותן בו האדם מזון מעט הרי הוא נראה כסותמו ודי לו בכך, ואם רוצה לתת בו הרבה הרי הוא מתמתח ומקבל ואינו שבע. כך הוא היצר הרע, כאשר אדם צמא, במעט משקה ששותה די לו, ואם שותה הרבה – חוזר ונצמא ונצרך לחזור ולשתות ואינו שבע לעולם).

וקנה' איהו ברזא דעולם הבא, ביה משבחין לקב"ה וביה נפיק קלא דאינון דעסקין באורייתא. וכמא דעוה"ב אין בו לא אכילה ולא שתיה, אלא איהו מתהני ושיאיב מלחותא דעבר בושט. ובגין דא קנה אית בהו עזקאן דא לעילא מן דא, ולעילא מכולהו טבעת הגדולה דמקפת לקנה, ואיהי רמו לבינה, דאיהי לעילא מכל דרגין. ואיהו קו ירוק המקיף את כל העולם.

(הקנה הוא בסוד העולם הבא, בו משבחים לקב"ה ובו יוצא קולם של העוסקים בתורה, וכמו